СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. Р. XXXIII. Ч. 151. Джерзи Сіті, Н. Дж., середа, 1. липня 1925.

VOL. XXXIII. No. 151. Jersey City, N. J., Wednesday, July 1. 1925. THREE CENTS

Землетрус нищить місто Санта Барбара.

САНТА БАРБАРА, Каліфорнія, 29. червня. — Місто се навістив нині коло три чверти на сему рано сильний землетрус. Він знищив головні будинки міста, приніс шкоди яких 5 мільонів долярів та вбив 12 осіб.

Головних потрясень було двоє. Друге слідувало скоро по першім. Очевидці росповідають, що наперед дався чути підземний гуркіт, відтак ломіт, немовби, — як каже мейор міста, — сто собак гризло кістяку, а рівночасно доми й камениці стали хилитися вбоки, немовби кораблі колисані вітругою.

Щасте для людий, що потрясення почималися рано, коли більшість людий вже була встала; через се вони могли сейчас вибігти з домів на отверті місця, де їх не могли досягнути цегли й каміння, падаючи з валячих домів.

По сих двох головних потрясеннях, які наробили головної шкоди, йшли відтак через цілий день менчі потрясення, які однак не зробили ніякої шкоди.

Великої шкоди наробило розірванне водної тами, якої зібрана вода залляла долини. Друге знова знищенне ширили повалені збірники світляного газу.

СЕЙЧАС БЕРУТЬСЯ ДО ВІДБУДОВИ.

В пів дня по землетрусі вже можна було бачити незвичайну неподатливість Американців. Місто сісти й нарікати на свое нещасте, вони сейчас взялися до відбудови міста. Мейор міста купці сейчас видали заяву, що вони не датуть пропасти свому місточи, але відбудують його ще кращим і ще величнійшим, як воно було досі.

УРЯД СПІШИТЬ З ДОПОМОГОЮ.

ВАШИНГТОН, 29. червня. — Всі просто ґалузи федерального уряду метнулися з допомогою для навіщеного землетрусом каліфорнійського міста Сан Барбари.

Зараз на першу вістку про нещасте, Американський Червоний Хрест, американська армія й фльота приготовляли ратункові відділи, які мають якнайскорше виїхати на терен нещастя, щоби нести поміч та утримувати лад і порядок.

Міністерство фльоти сейчас приказало воєнному кораблеви Аркенсо, їхати до Санта Барбари.

ПРОБУВАВ САМОГУБСТВО В ВЯЗНИЦІ.

ПРОВИДЕНС, Ровд Айленд, 29. червня. — Кілька днів тому арештувала поліція яко підозрілих з вломи Артура Дафі й Давида Вокера. Ждучи в вязниці на судову росправу, вони змовилися зі собою доконати самовбивства та один другому підрізав жили при помочи маленьких бритвок до голення. Обох відставлено до шпитальо; Вокер має рану, яка легко може потягнути за собою смерть, а рана Дафі поверховна.

ВТОПИВСЯ, ПРОБУЮЧИ ВРАТУВАТИ ТОВАРИША.

ГЕМОНТОН, Ню Джерзі, 29. червня. — Станислав Войсовський, 21-літний мешканець Риверсайд Гайтс, купаючися в Ранкокас Кріку, зайшов на глибоку воду й став топитися. На його крик поспішив йому на ратунок його ровесник і товариш Іван Соматуський. Потапаючий схопив ратуючого за шию; заким пливаючий на лодці на потоці полісмен приїхав на ратунок, оба пропали в плесі.

По кількох годинах шукання поліція відтак добула з води оба тіла.

МАЮТЬ СТАВИТИ ПРОГИБІЦІЙНУ СЛУЖБУ НА ВІЙСЬКОВУ СТОПУ.

ВАШИНГТОН, 29. червня. — Прогибіційний уряд, який тепер власне переходить через реорганізацію, має межи иншим бути зорганізований на взір війська. Навіть комендантами мають бути бувші офіцири армії й фльоти.

Через се прийдеться відправити зі служби коло однайцять соток прогибіційних урядників.

ПОШИРЕННЕ ЩАДЖЕННЯ ДЕННОГО СВІТЛА.

ВАШИНГТОН, 29. червня. — Як переконалося купецьке товариство стейту Ню Йорк, щадження денного світла (себто посуванне годинників на літо о одну годину вперед) дуже слабо поширене. Признають його з усеї юнії лишень цілі два стейти. З других стейтів 14 має міста, в котрих годинники посуваються на літо, але 32 стейти не має ні одного міста, яке ощаджувалоби денне світло.

Як відомо, фармери виступають правильно проти переджитку війни.

ПОТЯГАЮТЬ ГРАФА ЗА ЗЛОДІЙСТВО.

НЮ ЙОРК, 29. червня.—Поліція арештувала якогось 27-літного Рейманда Де Клерманта, котрого поліція підозріває за ряд відважних крадежий в Парижі й других містах Европи. Арештовано його на донесенне одної американської сестри милосердя, яку він стрінув в Европі, а від котрої він узяв діяментовий перстень вартости 600 долярів. Де Клермонт .говорив дівчині, що він бельгійський граф.

КОРАБЕЛЬ СПІЗНИВСЯ ЧЕРЕЗ СТРАЙК.

НЮ ЙОРК, 29. червня. — Французький корабель Савуа приїхав сюди з 12 годинним опізненнем через те, що в порті Гаврі задержав його був страйк залоги. Корабельний заряд каже, що вeін не викидав страйкарів, але погодився з ними.

Українські Громадяне!

Чи Ваша громада не повинна причинитися своєю жертвою до ратовання українського народу від голодової смерти?

Чи хвиля страшної руїни на українських землях не зєднає нас знова в одну могучу сімю і чи ми, українська заморська іміграція, не відповімо гідно на ляцький терор і насильство?

Кличемо ще раз:

ДО ПРАЦІ! СПІШІТЬ НА НАРОДНІ ВІЧА ТА СВОЄЮ ЖЕРТВОЮ ПОМОЖІТЬ КРАЄВИ!

По інформації пишіть до:

ОБЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В АМЕРИЦІ.

НАЙКРАЩЕ "ПИШЕ"... БЕЗРУКИЙ.

НЮ ЙОРК, 26. червня. — Перше місце межи учениками, що покінчили І. публичну школу у Вест Ню Йорку, заняв Гаролд Вуртогорн. Сей хлопчина дістав межи иншим першу нагороду за каліграфію мимо сього, що він не має правої руки, і пише лишень останком сеї руки, вкладаючи собі перо під паху.

КОНЦЕРТ М. МЕНЦИНСЬКОГО.

Понеділковий (1. червня б. р.) концерт знаменитого співака, героїчного тенора кельнської опери М. Менцинського був одним великим тріюмфом незрівнаного мистця і численно зібраної публики, яка — віддаючи пошану мистцеві, тим самим гордилася українською піснею, збірною власністю українського народу. Композиції Січинського, Ярославенка, Лисенка, Людкевича, Мусоргського, Гречанікова, Вагнера й ин. в інтерпретації незрівнаного мистця були справжним, незвичайно вибагливим духовим пиром для концертової публики. Мірилом пошани і звеличання мистця може послужити той рішаючий під теперішню пору факт, що — не зважаючи на вельми важку матеріяльну скруту, українська публика виповнила салю по береги. Не сумніваємося, що також щире, сердечне й загальне приймаття найде мистець також і в инших містах Галичини. („Діло").

СТРАШНЕ ВЕСІЛЛЯ.

З Москви доносять, що в одній місцевости на Кавказі завалився підчас весілля дім, а під його румовищами згинуло 100 весільних гостей.

НЕВЧЕНІ ПІДПОМАГАЮТЬ НАУКУ.

Найбільші американські богачі-жертводавці (філянтропи) на просвітні цілі: Джан Д. Рокефелер, А. Карнеґі, Г. Ц. Фрик, Г. Істман, М. С. Гершей, И. Б. Дюк, Р. Сейдт, Г. Фиппс, Б. Алтман, Ґ. Ф. Бейкер, А. Гекшер, И. А. Петтен, И. П. Морґан і Г. Форд, були або і є людьми невеликої шкільної освіти. Ні один з них не має чи не мав колеґіяльної дипльоми. Зате в кождого є здоровий практичний розум.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ВЕЧЕР УКРАЇНСЬКОЇ ПІСНІ В ҐРАЦУ.

Українські студенти в Ґрацу дали дня 19. травня ц. р. вечір української пісні. Ґрацький „Таґеспост" з 20. V. помістив на цей концерт таку рецензію: „Українське студентське товариство „Січ" у Ґрацу, що вже в минулому році звернуло на себе увагу наших музичних кол своїм концертом, дало вчера (вівторок) у лицарській салі концерт із багатою програмою, яка завдяки свому дотепному уложенню дала змогу навіть незорієнтованим у цій матерії зазнайомитися з українською музикою та формою її вислову. Українська музика, що уявляє собою подиву гідну гармонію краси і душі, сягає до джерела стародавних церковних мельодій і воєнних пісень та містить у собі, як це зазначив у своїм вступнім мові п. В. Патриця, завдяки свому мольовому характерови, багато полудневе-славянського музичного елементу. Добре зіспіваний мужеський хор, і мішаний хор а капеля запродукували під одушевляючим проводом п. Филипа Гайди деякі українські народні пісні. Переймаючий душу жаль козака до своєї долі Людкевича, дві пісні Лисенка і наконець український національний гимн. Особливий інтерес розбудили пісні українських леґіонерів, що боролися по стороні Австрії в часі світової війни. Прекрасним доповненням до незвичайно здисциплінованих хорів був фортепяновий квартет (панів Якубовича, Манькова, Патрила і Проця, який обняв теж весь фортепяновий супровід) в „українському путпурі" та в „мельодіях з України" Присовського. П-на С. Чикалюк відспівала своїм прекрасним мягким сопраном кілька пісень Нижанковського, а як наддаток „фіялочку" Мендельсона і здобула собі тими піснями бурю оплесків разом із китицею квітів. Впорядчики осягнули вповні успіх. Численно зібрана публика віддячувалася виконавцям за рідні пісні бурею оплесків". Вже з тої ґазетної замітки видно, що вечір української пісні нашим студентам вповні вдався, та що вони здобули ним симпатії ґрацьких Німців та причинилися до спопуляризування української пісні. Очевидячки, що матеріяльна сторона дала товариству повний успіх, бо принесла міліон австр корон чистого прибутку.

ЧУДОВИЩА МОРСЬКОГО ДНА.

Англійський природник Мічель, який займається спеціяльно дослідами звіринного і ростинного життя на дні моря, оповідає цікаві висліди своєї праці.

В однім місци океану знайшов він на дні величезний праліс, в якому ростуть дерева високі на 30 стіп, густі дивовижні корчі та зела — а в цім неторканім людською рукою гущавнику аж кишить від усякої живої тварини. Живе там безліч сотворінь, одно дивнійше від другого своїм зверхним видом та своїми рухами і вдачею. Найбільше там риб та морських павуків великанів.

Досліднякови вдалося зловити кільканайцять штук риб, які замітні тим, що міняться ріжними-преріжними кольорами. Кождий цаль на поверхні їхнього тіла має иншу краску. Зловив теж дослідник морського павука, який має ноги на 5 цалів високі й оброслі як у медведя, а крім того великий дзюб. До здобичі природника належать також: морські стоноги, яких величина виносить близько три стопи, тзв. атраментові риби, які в хвилі небезпеки виділяють з себе чорну теч і в той спосіб роблять воду довкола себе мутною. Дальше витягнув дослідник з дна моря якісь страшно бридкі, чудовищні звірята з розгалуженими раменами начеб які потвори. Ці звірята хижо кидаються навіть на великі риби.

В однім місци океану при березі, там де вода творить кругли, злапав дослідник диволяздні риби ваги 700—900 фунтів.

ЦАРСЬКА ДОЧКА В БЕРЛІНІ?

Все ще виринають чутки, що одна з дочок царя Миколи II. в часі вибуху революції й різні наче чудом вирятувалася й тепер під прибраним назвищем жиє за границею. Жиє раз в Америці, раз в Індіях, або в Китаю чи де инде. Котра це велика княжна, точно не знати: одні кажуть, що Анастазія, инші, що Тетяна. Тепер одна данська ґазета, яка є у взаєминах із російськими еміґрантами, твердить рішуче, що колишня велика княжна Анастазія, третя й найгарнійша царева дочка, вже від давна жиє в Берліні та що один довірочний чоловік цариці-матери Марії Федоровної, яка жиє в Парижі, сконстатував, що ця „Берлінка" то царівна.

Німецький президент витає нового американського амбасадора.

БЕРЛІН, 29. червня. — Німецькі й ненімецькі ґазети приписують велике політичне значіннє врочистому привитанню, яке уряд Гінденбург, президент німецької републики, новому американському амбасадорови Д-рови Шерменови.

Принятте амбасадора уряджено в президентовій палаті на Вільгельмштрасе. Амбасадор в своїй промові підчеркнув, що Злучені Держави хочуть оставати в приязних відносинах з Німеччиною та висказав надію, що німецька згода на гарантійний пакт покажеться добрим знаком для розвою європерської згоди й довіря. Він однак виразно підчеркнув, що американський уряд думає далі держатися осторонь від європейських справ.

Витаючи д-ра Шермена, Гінденбурґ зазначив, що Злучені Держави й Німеччина все були звязані духовими звязками. Як примір сього він вказав на науку самого амбасадора в німецьких університетах.

Німецькі ґазети підчеркують сі уступи з промови Шермена, які вказувалиби, що американський уряд дивиться мило на переведенне гарантійного пакту.

КИТАЙЦІ ЗАГРОЖУЮТЬ ЖИТТЄ СВОГО ПРЕДСТАВНИКА В БЕРЛІНІ.

БЕРЛІН, 29. червня. — Група китайських націоналістичних студентів помашерувала в суботу до китайської амбасади та зложила в нього заяву, що він буде відвічати своїм життєм за життє провідників китайських заворушень.

МОСКОВСЬКИЙ УРЯД ВІДДАЄ АМЕРИКАНСЬКИМ КАПІТАЛІСТАМ СТАВЛЕННЄ ТЕЛЕФОНІВ.

МОСКВА, 29. червня. — Ставлення телефонів по Росії думає московський уряд віддати великим американським електричним підприємствам. На сю ціль уряд має видати коло 100 мільонів, з того 35 мільонів долярів уже в перші три роки.

ПОЖАР З ЧЕСАННЯ ВОЛОССЯ.

ДІСЕЛЬДОРФ, Німеччина, 29. червня. — В міськім театрі зчинився огонь, який наробив будинкови великої шкоди та спричинив смерть двох осіб.

Почався він у незвичайний спосіб. Один з театральної служби чесав театральну перуку, наповнену бензиною. Підчас чесання з волося скочила електрична іскра. Від неї занялося волося, а від горіючого волося фляшка з бензиною, що стояла на столі. За хвилю цілий дім гудів пожаром.

ЯК ДИКУНИ ВИТАЮТЬ НАСЛІДНИКА АНГЛІЙСЬКОГО ПРЕСТОЛА.

ПАЛАПЕ, Бечуаналенд, Південна Африка, 29. червня. — Принц Валії, себто наслідник англійського престола, котрий тепер подорожує по англійських кольоніях Африки, тішиться серед диких африканських племен незвичайною популярністю. Де лишень він появиться, там сходяться на його привитанне тисячі Муринів, які вважають його на пів королем, а на пів богом.

Князь мусить задержуватися в кождій більшій осаді, щоби зявитися на врочисті паради й забави, уряджені на його честь. Декотрі з тих парад справді змучилиби найсильнійшу людину. Вже нічо так не мучить князя, як здержуватися від сміху на вид дивачних строїв, у які вірні піддані прибираються на стрічу свого королевича.

ПОТВЕРДЖУЮТЬ ЧУТКУ ПРО ЕКУМЕНІЧНИЙ СОБОР КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ.

РИМ, 29. червня. — Ґазета Трибуна потверджує вістку, що римський папа постановив скликати екуменічний (загальний) собор римсько-католицької церкви на рік 1928.

Послідний екуменічний собор відбувся в Ватикані в 1870. році. На ньому проголошено було догму про непомильність папи, через котру відтак відстали від римо-католицької церкви так звані старо-католики.

БОМБА РОЗІРВАЛА ТРОХ ФРАНЦУЗЬКИХ ЖОВНІРІВ.

ПАРИЖ, 29. червня. — Трох молодих добровольців французької армії забавлялося в касарні в Версаю розбиранием гарматної кулі. Підчас сеї забави один з них придожив огонь своєї люльки до льонта бомби, думаючи, видно, що льонт не має в собі вибухової сили. Льонт запалився, і бомба вибухла жовнірам в руках. Всіх трох бомба рознесла на куски, та ще покалічила трох підофіцирів, які стояли оподалік.

ФРАНЦІЯ НЕ ВИКАЗУЄТЬСЯ ЗАПОВІДЖЕНИМИ ПОБІДАМИ

ПАРИЖ, 29. червня. — Французька команда війск у Африці подає, що французькі війска забрали богато ворожої території, але Ріфійці знова зібрали сили та загрожують побідникам.

В КАНАДІ ТРЯСЕТЬСЯ ЗЕМЛЯ.

ВІНІПЕҐ, Альберта, 29. червня. — Місцевість Летбридж в провінції Альберті та її околиця, відчула нині рано виразні потрясення землі.

Найвисшмй будинок у місті аж дзвенів від потрясень, але не мав ніяких ушкоджень. В декотрих домах попадали образи. Шкоди не було ніякої.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

НА ПОМІЧ ГОЛОДУЮЧИМ СЕЛЯНАМ

Як видно з вісток про діяльність поодиноких українських кольоній в Америці, акція за допомогою голодуючим браттям в старому краю не засипляє.

Проти жвавійшого розведення акції протиділає тепер богато причин. Не лишень біда в тяжкій літній порі, через яку богато громадян волить вирватися з міста на вільний воздух, на село, як піти на збори або на віче в справі помочи голодуючим в старому краю. Ще більша біда в тому, що вістки зі старого краю про римсько-польську згоду розєднують наші громади та розбивають народну роботу. Богато людий забуває на те, що якраз польським і римським наміром при робленню згоди було розбитте української народної роботи, і богато людий нібито в імя патріотизму робить якраз те, чого хочуть вороги українського народа.

Однак, як видно з вісток по поодиноких громадах, по всьому українському громадяньству вже слідно протверезіння. Люди навертаються до реальної праці. Чим більше ударів вороги вимірюють у груди українського народа, тим більше наш нарід набирає завзяття до праці й боротьби. Чим новійші заходи робить Польща проти України, тим більше українські люди закидають гарні фрази, а тим завзятійше забираються до організаційної праці та до основної, ґрунтовної будови. Громада за громадою починає наслухувати, чого потребують зі старого краю. Чим далі, тим менче кормлять американські Українці старий край голими кличами, а тим більше зростають грошеві допомоги. Ростуть по всіх закутинах Америки українські комітети, які збирають гроші на всякі старокраєві цілі. Читальні й народні доми по всяких місцевостях, як видно зі звітів, дістають таки поважну допомогу. Послідними часами почалася вже й рухати акція за допомогою для голодуючих селян, яка спершу йшла дуже пиняво.

Говорити се треба не в похлібство, але в признанне. В доспіхах сеї праці можуть усі свідомі громадяни бачити запевненне, що щира праця для народа не пропаде, але зросте й видасть сторичні плоди.

ВІДПЕКУЮТЬСЯ ПОЛЬЩІ

Промова англійського міністра заграничних справ у англійському парляменті про ґарантійний пакт важна для нас остільки, о скільки вона відноситься до східних гарниць Німеччини, себто до границь Польщі.

У сій промові Чемберлин переконував англійських послів, що Анґлія не віддалася зовсім в руки Франції. Франція не дістала чистої карти та свобідної руки в своїх відношеннях до Німеччини. На случай, приміром, якби Франція або її союзники викликали війну в середній Европі, то Анґлія не буде зобовязана ґарантійним пактом помагати Франції. Що більше, якби Франція, навіть поступаючи правно, пішла з війною на Німеччину, щоби помагати своїм східним союзникам, зачіпленим Німеччиною, то й в тому случаю Анґлія не булаби обовязана помагати Франції. Инчими словами, Анґлія ґарантує Франції лишень її західні границі, себто німецько-французькі, а не ґарантує її східних границь Німеччини, себто не ґарантує недоторкаемости Польщі.

В сьому пункті польська дипльоматія, так щаслива від довшого часу, віднесла видно першу поважну поражку. Анґлія вмиває свої руки від захорони Польщі, яку вона сама помагала будувати. Франція одинока забезпечеуе польські границі.

БОЯТЬСЯ БРАТИ ВІДВІЧАЛЬНІСТЬ.

Як доносять варшавські телеґрами до жидівських ґазет в Америці, жидівське сеймове коло розбилося через заходи жидівських послів добитися згоди з польським урядом.

В телеґрамі варшавського кореспондента Жидівської Новинкарської Служби, сіоністичні посли Гартґляс, Йосельбавм, Шіфер, Віґодскій, і Смушинський та сенатор Кернер видали публичну заяву, в котрій вони кажуть, що не думають брати на себе відвічальність за згоду з польським урядом, котра іґнорує домагання Жидів та викликає ріжні тертя з непольськими народами під Польщею.

Посли, які піддержують згоду, походять усі з Галичини.

Наслідком таких суперечностий у самому колі треба було відложити дальші переговори аж до понеділка. Мимо всього доспіх переговорів ще менче певний, як він був досі.

ГОЛОСИ СТАРОКРАЄВОЇ ПРЕСИ

ПОЛЬСЬКО-ЖИДІВСЬКА ЗГОДА.

„Діло" пише:

Жидівську політику в Польщі опанували Датани й Авірони. Ті самі, що на пустині перебували в колибах, живилися манною, що втратили віру в свого жидівського Бога і почали поклонятися золотому тельцеві. Вони шукали нових богів, які негайно далиб їм всі роскоші життя. І тому попрікали пророка, глумилися з його слів, і кидали в нього камінням. Вони насильно загорнули владу і — схліблюючи низьким матеріяльним інстинктам невибагливої й неперебірливої черні, стали її привідцями і володарями.

Ті самі Датани й Авірони, які ще донедавна скривалися в заулках політичного життя, сьогодня, на пустині жидівської дійсности, нехтують нових богів, поклоняються тельцеві польської політики в надії манни з неба. Одночасно кидають вони камінням в того, в кім шанували свого ідеольоґа, провідника, який перепиняє їм добитись до корита.

Нинішні розходження в офіційній жидівській політиці не є бурею в склянці води. Вони глибоко сягають в принціпові основи, входять в суть політичного світогляду, перетворюють плятформу, на якій досі — щиро чи фальшиво — спиралася жидівська політика.

Нинішній справжній чи може зручно маскований розкол в жидівськім соймовім клюбі кодів галицьких і конґресових, „польських" і „російських" Жидів. Перші з них унаслідили всі прикмети польських Жидів, так чи инакше запрягаючись в службу польській шляхті. В кожній хвилі, навіть проповідуючи найгострійшу опозицію, вони постійно вижидали кивка.

Другі — це люде принціпу, виховані в твердій школі деспотичного царату, гонені й переслідувані, загартовані в боротьбі, здатні до посвяти і саможертви з проминаючих користей. І вони були теж „піонірами" російської культури на неросійських землях, та те „піонірство" мало зовсім инший характер. Тоді, як піонірство „польських" Жидів йшло під ріжними стягами від станчиківського консерватизму (пос. Штайнгавз) через поступовий лібералізм (проф. Ашкеназе) і соціял-патріотизм (Діяманд і Ліберман) до лівого соціялізму (Фелікс Кон), піонірство російських Жидів йшло виключно під ліберальними і революційними прапорами. До тогож велика революція на европейському Сході переконала „російських" Жидів, що не вистарчає йти по лінії найменшого опору; що мало є держати зі сильнійшим; що наступають моменти, коли утверджена сила хитається; що питання є більше складне, як то можна собі з першого погляду уявити. Дорого коштувала „російських" Жидів наука революції, довго вони мусіли переконуватися, що в багатьох питаннях голос мусить мати не лише держава, але й народи, серед яких і з якими Жидам приходиться жити.

З цих двох світоглядів виростають і дві тактики жидівства в Польщі. Тоді, як „польські" Жиди в Галичині приноровлюють тактику тонко передуманих вихилясів і обертасів „російські" Жиди проявляють більшу безпосередність і щирість. „Польські" Жиди, вже не шляхотські „Мошки", але „модерні" сіоністи з вибухом світової війни на мурах міста побажали Полякам здобуття незалежної Польщі, а Українцям незалежної України. Це плятонівське побажання не перепинило їм все таки з одного боку заслужити собі велике довіря австрійської дефензиви, а з другого якнайскорше на всякий випадок вивчити російську мову і перейняти на себе „російську культурну місію". В часі листопадового перевороту Жиди проголосили „невтральність" в польсько-українській війні, але це не перепинило їм перед вирішенням справи Сх. Галичини взяти участь у виборах до польського сойму і загарбати 10 українських мандатів. Загарбавши їх і ведучи наскрізь еґоїстичну жидівську політику, це знову не перепиняє їм при помочі тих неправно загарбаних мандатів вступити на шлях угоди зі вшехпольською державною концепцією. Таким чином з нинішних „малопольських" сіоністів знову вилізли ославлені шляхетські „Мошки"

„Російські" Жиди на польській території здебільшого стояли на принціповому становищі. В часі війни вони в більшости обстоювали польські постуляти, а після створення польської держави орієнтуються не на її форму і не на її силу, а на її суть. Вони, в добі права нації, мусіли прийти до пересвідчення, що Польща не є польською національною державою, але державою національностей, що Жиди в своїй політиці мусять найти спільний знаменник між тим, що слід віддати „кесареві", а що Богові. Ствердження факту, що Польща як держава у нинішньому свойому вигляді є державою національностей, було основою створення спільного виборчого бльоку національних меншостей. Ініціятором, керманичем й ідеольоґом того бльоку був пос. Ґрінбавм.

ЦЕРКОВНА ПОЛІТИКА.

„Діло" пише:

Галичане мають справді щастя до епископів. Таких князів церкви, як нпр. еп. Хомишин, не знайдеш зі свічкою в цілій Христовій церкві. В ньому сконцентровані всі можливі прикмети апостольського мужа: покора, любов ближнього, лагідність, такт, справедливість, пастирська проворність, розум, толерантність, добре виховання і т. п. Хочете на це доказів?

Візьміть до рук останнє послання еп. Хомишина „До всеч. духовенства" з цього року і зараз на першій сторінці знайдете такі апостольські слова:

„В нашім народі шаліє тепер буря проти церкви. Ведеся боротьба в спосіб перфідний і злочинний. Лож, облуда і терор се суть середники тої боротьби. Ту вже не ходить о целібат..., але о істнованнє у нас церкви. Боротьба та має закраску духовного большевизму. Ту вже ходить о се, хто має мати власть в церкві, чи правні настоятелі, чи непокликані люди, а радше вулиця. Керму сего злочинного руху взяли в свої руки чинники непокликані, або які не мають нічого спільного з вірою і катол. церквою. Сі то чинники підпалюють церкву, щоби її знищити; вони витворюють бурю, щоби церкву повалити. Тактика сеї боротьби йде в розріз з вірою, принціпами кат. церкви і здоровим розумом. Дика пристрасть, сліпа лють, штубаковата ароґанція і вуличний терор, се суть головні черти сеї цілої боротьби"...

І так дальше, і так дальше.... Проєкт одного священика щодо заснування церковного краєвого товариства — це пропаґування „радянсько - большевицької церкви"... „У нас целібату досі ніхто з епископів не проголосив... До целібату нікого з питомців не змушується насильством, а в кожнім случаю ніколи під загрозою кулькою в лоб, як се примінюєсь в справі женитьби питомців... Великий є у нас занепад розумного і самостійного думання... У нас назбиралось за много вибухового матеріялу. Під церкву підложено вже давно динаміт, а в боротьбі проти целібату запалено тільки льонт... Питомців (в Станиславові) стероризували очайдухи... Вони, ті очайдухи, потайки в ночи, по злодійськи, вимушували підписи... Рішучо треба осудити тих (питомців), котрі як комітетові, виконуючи прикази упавшого світа, під погрозою револьвером доконали сатанського (!) діла на загал питомців... І сей нелеґальний розбійничий і дикий поступок питомців публика приняла як ідейний, впрост геройський... Справді у нас дух затроєний, деправація і прострація серця... Молодь наша переважно без висших солідних ідеалів, губою тільки патріотична, до праці за лінива і шукає тілько легкого хліба. А від кого то всьо бере початок? Від старших... Ціла ся погана боротьба кидає сумну тінь на жонате духовенство... Священики нехай не дадуться поривати денервуючими настроями і нехай не виставляють собі свідоцтва овечого розуму (!!)"...

Ось такий стиль послання епископа Хомишина! Самі шан. читачі осудять, оскільки епископ послугується правдою або минається з нею. Та нам не про те йде. Ми хочемо піднести тільки факт, що християнський епископ у представленню своїх переконань уживає стилю, якого не знайдемо в посланню ні одоного християнського епископа хотяй би найменш культурного народу. Послання еп. Хомишина це компромітація не тільки нашого духовенства й нашої церкви. Це в кождому разі випадок, над котрим не сміємо перейти до дневного порядку. В першій мірі обовязком нашого митрополита, як голови церковної провінції, порозумітися якнайскорше з Римом і положити край згіршенню, яке йде зі Станиславова вже від довшого часу. Мовчати на те, що там діється, значить хіба годитися на ту згіршаючу роботу... Не зле було би також подумати про якусь висшу духовну цензуру на епископові письма й промови. Практика останніх місяців вказує, що така цензура далеко потрібнійша епископам, як священикам.

Послання еп. Хомишина як і всі його дотеперішні публікації, мають іще одну „прикмету". Епископ у тих своїх письмах компромітує не тільки себе і наш епископат, не тільки компромітує та безчестить наше жонате духовенство й нашу церкву, але компромітує і понижує та безчестить також наш нарід взагалі, а в останнім своїм посланню нашу молодь зокрема. Говорити, що наша молодь без ідеалів і що вона непатріотична; говорити сьогодня, — коли наша молодь серед голоду й холоду, переважно при ручній роботі, перериваній трусами й сидженням по тюрмах, добуває надлюдськими просто зусиллями висшого знання чи заграницею чи у себе дома, — що та молодь лінива і шукає легкого хліба, може хіба... епископ Хомишин.

Останнє послання нагадує нашій суспільности знов один невідкличний обовязок: крайна пора подбати вже раз, щоби шкідливі для нашої церкви й народу одиниці, до того ще хорі й непочитальні, не займали в нас відповідальних становищ, а знайшлися якнайскорше там, де для них найвідповіднійше місце.

Свщ. С. Д.

З українського життя в Америці.

НЮ ЙОРК.

Копичинецькі земляки на будову читальні Просвіти.

Українські іміґранти родом з Копичинець, гусятинського повіту, в Галичині, дістали листа від своїх братів, в якому просять їх помогти їм при будові читальні Просвіти, школи й кооперативи. Щоби повести сю допомогу, зорґанізовано вперед комітет, в склад котрого увійшли: Василь Ничка яко голова, Семен Ухач яко скарбник і Казимир Кузів яко писар.

Комітет зараз взявся до роботи і до сього часу зібрав уже поверх двіста долярів, котрі вислав комітетови будови читальні в Копичинцях. На сю ціль зложили отсі добродії:

Іван Магиловський $30.00; Василь Ничка, Дм. Ничка, С. Ухач, Дан. Опир, Петро Штокал, Ст. Легкий, Йосиф Кузіцький і Василь Вилиток по $10.00; збірка в Бр. св. Володимира $6.00; Адам Вилиток, Павло Динис, Петро і Павліна Волянюк, Станислав Спорожинський, Петро Спорожинський і Василь Хомяк по $5.00; Яків Колодніцький, Григорій Опир, Демко Ухач по $3.00; Вілям Ґрушкевич, Михаїл Ткач, Володимир Чоп, Семен Ґорецко, Петро Слободзян, Еміль Барановскі, Григорій Крупник, Михаїл Марків і Михаїл Сторожинський по $2.00; Михаїл Дячок, Іван Таньский, Михаїл Гавриловоич, Михаїл Гандюк, Іван Марусак, Іван Забавчук, Йосиф Ґеретни, Василь Сороцький, Йосиф Брелюс, Олекса Снятовський, Павло Зута, Дмитро Баськевич, Еміль Сузанський, Григорій Гаміцький, Михаїл Чорнокунський, Казимир Мудрієвський, Сафон Сандуляк, Потлирчук, Йосиф Присяжник, Йосиф Кавецький, Іван Боднар, Василь Цільник, Николай, Йосиф Ковалишин, В. Саховський, П. Дипир і Володимир Сенюк по $1.00; Іван Вітвіцький, Стефан Чорний і Юрій Ґандзілець по 50 ц.

Комітет веде роботу далі та сподіється, що до його акції приступлять усі, які розуміють патріотизм не як гарне балакання про свою любов до народа, але яко активну допомогу для народної роботи.

БРУКЛИН, Н. Й.

На поміч при будові дому читальні.

В місяцю лютім 1924. року прислав сюди виділ читальні Просвіти в селі Ліщині прозьбу о поміч при ставленню читальняного дому. На основі сього листа збіркою занявся гр. Василь Ломаґа. Його заходами зібрано 52 доляри і 50 центів, котрі в місяцю марті переслано до виділу читальні. На сю суму зложилися отсі жертводавці:

Василь Ломаґа $10.00; Іван Ломаґа, Іван Бурбела по $5.00; Настя Ломаґа $4.00; Никола Козуляк, Іван Семків, Іван Андрусячин і Андрій Польовий по $2.00; Йосиф Жук, Олекса Ковальський, Параня Борик, Никола Дянопук, Іван Берчик, Василь Ґельнер, Петро Тибор, Антін Кривий, Йосиф Тилішевський, Андрій Басараб, Антін Драґан, Стефан Липа, Михайло Коґут, Іван Малькут, о. Михайло Киндій, Іван Мельнікон, Катерина Лабяк, Волта Кжижановський по $1.00; Лукіян Сирочанський і Анна Сусік по 50 ц.; Франко Ломаґа, Юрко Ломаґа, Явдоня Ломаґа, Никола Худяк, Федь Ворона і Павло Луцко по 25 ц.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ І ФОТОҐРАФІЙ ЧЛЕНІВ ВІДДІЛІВ ДО КАЛЄНДАРЯ У. Н. СОЮЗА НА РІК 1926.

Календар У. Н. Союза, який розходиться у многих тисячах примірників, є найліпшим середником до оголошувань поміж американськими Українцями. Хто має який бизнес, а залежить йому на тім, аби про нього знало як найбільше людий, повинен дати своє оголошенне до калюндаря У. Н. Союза. Цінии є вельми приступні, зваживши, що наклад буде виносити 20,000 примірників. Ціла сторона 34 кв. цалів, коштує $30.00; половина $15.00; чверть $10.00; осьма часть $5.00; перша і послідна сторона в части оголошень та середна на окладинці по $35.00. Хто хотівби в своїм оголошенню помістити також і фотоґрафію, чи то свою чи свого бизнесу, мусить прислати з неї готову до друку клішу; коли ні, то поносить кошт виготовлення такої кліші з фотоґрафії то значить, що його оголошенне буде о стільки дорозше коштувати, скільки виносить кошт виготовлення з фотоґрафії друкарської кліші.

Текст оголошень мусить находитися в редакції по день 15. серпня б. р. Гроші за оголошення належить посилати рівночасно. Оголошення на кредит безуслівно не будуть друкуватися.

Фотоґрафії братств і товариств. Відділи У. Н. Союза, а також кружки співацькі і театральні, школи, банди, які суть при відділах У. Н. Союза (если який кружок, співацьке товариство і т. п. не есть при відділі У. Н. Союза, таких після ухвали не буде поміщуватись у календари), хотілиб аби їх фотоґрафії були поміщені в календари на 1926 рік, зволять їх прислати на адресу „Свободи" найдальше по день 31. липня б. р. Рівночасно проситься прислати з фотоґрафією чек або моні-ордер виписаний на імя „Свободи", на суму $10.00. Сі гроші ужиється на покриттє коштів виготовлення з фотоґрафії друкарської кліші. Місце в календари безплатно.

Всі фотоґрафії мусять бути добре опаковані.

Вс. письма належить адресувати:

„SVOBODA"
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

КОТРИЙ КРАЙ МАЄ НАЙБІЛЬШЕ ЧАСОПИСІВ?

Самособою Злучені Держави. Мають їх около 30 тисяч. Потім слідує Франція з приблизно 10.000, Німеччина 7.000, Англія 5.000, Італія 2.500. Але інакше представляється статистика, коли узглядпити число населення. Тоді найбільше газет має Швайцарія. Бо в Швайцарії припадає 270 часописів на один мілiон населення. На другому місці стоять Злучені Держави з 250 часописами, на третьому Франція з 240, на четвертому Голяндія з 130, на пятому Німеччина з 115. Англія має 98 часописів на кожен мілiон населення, Італія 60, Бельгія лише 30. На котрімжеє місці поставити 40-міліоновий український нарід із кількаиайцятьма часописами?!

ВЕЛИЧЕЗНИЙ УСТРІЙ.

Сталева Корпорація Злучених Держав має бюро, що провадить коштом корпорації такі справи: утримує 28,451 мешкань, 33 шкіл, 40 клюбів, 66 реставрацій, 283 кімнат для спочинку, 175 площ для забави, 461 водяних систем, 13 шпиталів, 389 помічних стацій і ще дещо. Ось що значить великий маєток!

НІХТО НЕ ЗНАЄ ГОДИНИ СМЕРТИ АБО НЕЩАСТЯ СВОГО. ОБЕЗПЕЧІТЬ СЕБЕ І СВОЮ РОДИНУ В У. Н. СОЮЗІ СЕЙЧАС.

ДЕРЕВЛЯНА НОГА.

Одного вечера з початком літа Яків гнав корови з пасовиска до дому. Яків був молодий і рослий молодець, сімнайцятьлітний і на думку йому не прийшло, що колись буде мати деревляну ногу. Він не міг би був зробити з неї жадного ужитку, якби мав її, бо його власні здорові ноги з кости і з мязів, з якими родився, були зовсім добрі і здавалося, що послужать йому ціле його природне життя. Але якраз того гарного літнього вечера, посеред спокійної природи, судьба рішила інакше.

В цій околиці, де він жив, ніхто не чув про медведів. Подальше повно їх було, але в цім повіті, де жив Яків, окруженім людськими оселями, медведі вже давно не показувалися. Отож коло яків почув гнівний рохкіт, доходячий до него із мочаристої гущавини по правім боці, йому й на думку не прийшло, що це може бути медвідь. Він побачив, що корови нагло почали гнати вперед, одначе сам затримався і глянув в гущавину, міркуючи, чи не добре булоби йому піти в корчі і дослідити, звідки цей рохкіт походить.

Коли він так надумувався, нараз вискочив з корчів великий чорний медвідь з лоскотом і нагнав в серце якова великий перестрах. Яків не мав при собі жадного оружя, опріч прутика до худоби і малого ножика до обчімхування галузок з прутика. Глянувши раз добре на старого медведя, Яків пустився в теки вузонькою худобячою стежкою.

Яків знав добре бігти, одначе медвідь знав іще ліпше і був здогнати його. Худобяча стежка була нерівна з вибоями і яків не міг розпустити своїх ніг. Медведеві стежка не робила жадних перепон.

Яків завидував коровам, що так далеко вже були від медведя. Він бажав бути там, де вони, або навіть бути одною з корів. Нараз саме, коли почув медведя вже за плечима, пошпотався за корч, і як довгий упав на землю.

Коли упав, розпука вхопила його за серце і прийшло йому на думку, що тепер буде йому кінець. Аж в очах йому почорніло, коли підняв з землі голову і побачив над собою медведя. Тепер обхопила його якась несамовита відвага.

Він підніс обі ноги високо до гори і нагло спустив їх на долину в саме лице медведя. Медвідь подався взад, здивований таким надзвичайним способом оборони. Коли знов збдижився, щоб кинутися на хлопця, Яків знов почастував його запятками, і весь час кричав що сили в надії, що хтось його почує і прийде на поміч.

Кілька хвилин Яків потрафив здержати медведя; аж вкінці „вуйко" вельми розгнівався і успів вхопити зубами ногу хлопця. Хлопець аж умлівав з болю, коли медвідь торощив йому ногу, одначе не підводився і завзято копав його свобідною ногою. Коли вже зівсім упав зі сил з болю і змучення, кількох фармерів, котрі почули крик Якова, прибігли на місце і медвідь чим скорше втік з поля битви.

Тої ночи люди зробили облаву на медведя, одначе вернули з порожними руками.

„Вуйко бурмило щез."

Якова нога була так тяжко поторощена, що треба було її відтяти понище коліна. Коли вже цілком подужав, зробив собі деревляну ногу з білого дуба, а щоби не сходити цеї ноги, прибив на підошві великий залізний перстень.

Від того часу минуло пару років. Одного дня в черпні, десять років пізнійше як сталася ця пригода Якова з медведем, Яків, як звичайно, гнав худобу з пасовиска, коли нараз, переходячи попри ті самі корчі, почув сильний рохкіт. Яків оглянувся, неначе бе був сон. На дворі була прекрасна погода, воздух був запашний квітами і Яків з болем пригадав собі стрічу з медвером і страту ноги. Яків побачив, як худоба стрілою почала гнати вперед і нараз почув страшний лоскіт в корчах. Був це сон? Перестрашений глянув в долину і побачив свою деревляну ногу. Ні, це не був сон. Треба ратуватися. Пустився втікати, як міг найскорше з деревляною ногою.

Хоть деревляну мав ногу всеж таки бігти міг скоро. Та що з того. Він колись здоровими ногами не міг утечи перед медведем, а що-ж тепер? Яків оглянувся взад і побачив, що медвідь ось-ось його здожене. Він бувби присягнув, що це той самий медвідь, що був передше. Яків чув, що вже довше бігти не може, отже постановив відітхнути і стати до своєї послідної боротьби. Кілька разів крикнув зі всеї сили: Ратуйте, ратуйте і положився на плечі на моху, готовий запятками почастувати медведя.

Яків не мав надії, але постановив твердо, дорого продати своє життє. Він не міг надіятися два рази вийти побідоносно з такої боротьби з медведем. Він остро глянув на медведя і йому здавалося, що медвідь усміхнувся, коли побачив, що він не забув свого давного способу оборони. Яків предбачував свій кінець, одначе постановив всунути медведеви кілька зможе.

Бурмило перехилився вбік і ударив з боку на свого противника. Але Яків скоро обернувся [illegible] вдарив медвядя в самий ніс. Удар був тяжкий, але медвідь зівсім не здивувався. Коли це був медвідь з попередної пригоди, то він мабуть доміркувався, що Яків вже старший, отож і більшу має силу в ногах. Він не дався побороти і в одну мить вхопив зубами деревляну ногу. Яків не переставав кричати о поміч; а медвідь, коли пізнав, що нога, яку гризе, була з дерева, більше налякався ніж здивувався.

Він випустив ногу з писка, відсунувся кілька кроків взад і міркував собі, що це за дивне сотворіннє з ногами, яких не можна їсти.

По кількох хвилях такого міркування медвідь знов кинувся на Якова. Він був голодний і може подумав собі, що друга частина тіла Якова буде вкусніща ніж його деревляна нога. Одначе Яків не дався зловити. Цим разом медвідь вхопив ногами сам кінець деревляної ноги, окований залізом. Очевидно залізо не прийшло до смаку медведеви, ще менше ніж дерево.

Кілька разів старався вхопити його, але Яків з розпуки набрав більшої сили і успів вимінути кожний його атак. Вкінці, зібравши всі свої сили, змірив окованою ногою прямо в отвертий рот медведя і завдав йому тяжку рану. Кров цюрком пустилася з рота медведя і по хвилині вагання, медвідь дійшов до заключення, що не виплатиться йому далі боротися за таку нестравну їду, помирків щось під носом, і неначе приголомшений, відійшов.

Яків не рушився з місця, аж його противник щезнув в кущах. Тоді піднісся і попрямував домів. По дорозі думав собі, як то краще придалася йому деревляна нога, ніж звичайна, яку мав давнійше.

По кількох хвилинах він стрінувся з людьми, котрі почули його крик і поспішили йому на поміч. Яків оповів ім всьо докладно, як сталося і добавив, що якби був не стратив своєї ноги перед десятьма роками, так тепер напевно був би стратив свою голову.

Хотяй всі знали, що Яків ніколи не говорив неправди, всеж таки ніхто не хотів вірити його оповіданню. Всі казали, що це неможливе. Люди навіть не хотіли зорганізувати громадки, щоби зробити облаву на медведя.

Яких десять днів пізніще показалося, що Яків говорив правду. Один чоловік шукав заблуканої худоби і дві милі від пасовиска Якова знайшов неживого чорного медведя в мочарі між кедровими деревами. Оглянув його, щоб знайти причину смерти, коли пригадав собі оповідання Якова. Глянув на горло медведя і загадка зістала відгадана. Аж тепер повірили люди в ужиточність деревляної ноги в боротьбі з медведем.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

Франц Гродський. Дня 23. V. ціле українське громадянство борщівського повіту потрясла вістка про смерть одного з найдіяльніших робітників цілого повіту Франца Гродського, довголітного голови читальні „Просвіти" в Скалі, голови надз. ради кооп. „Міщанська каса", члена виділу філії „Просвіти", члена надз. ради Повітсоюза кооп. в Борщеві та члена всіх товариств в Скалі і Борщеві. Родився він 3. IV. 1866 р. в Лужках мурованих, старосамбірського повіту. По скінченню виділової школи в Самборі вступив до війська. Одержавши ступінь рах. підофіцера, виступив і перейшов на службу до скарбової сторожі. Тут вже як урядник виступає всюди сміло і відкрито як свідомий член української суспільности, бере чинно участь в громадській праці, за що власти перекидають його з одного кінця Галичини на другий. І так то в дуже короткому часі він обїхав цілу Галичину здовж і впоперек. Дослужившися ступня респіцієнта, спенсіонувався, щоби мати змогу свої сили присвятити праці на громадській ниві. Осідає в Скалі і весь свій час присвячує громадським справам. Відновлює в Скалі кружок „Сільського Господаря", а незадово потім основує кооп. для збуту худоби і під її фірмою переорганізовує цілий повіт. Рівночасно веде сильну освітну працю в читальни, дає почин до закуплення площі і вибудування дому для захоронки та веде самостійно драматичний кружок при читальні. Війна знищила його матеріяльно до краю і з того часу починаються його моральні та матеріяльні злидні. Москалі часто докучають ревізіями, а навіть хвилево арештами, бо це „небезпечний „мазепинець". По приході австрійських військ евакують його до Добромиля. Тут провадить він канцелярію правної поради та філію „Сільського Господаря". Згодом вертається знова до Скали і в найтяжчий час „гонений" стає на сторожі прав українського громадянства містечка Скали. Відновлює читальняне життя, поправляє доми читальні і навіть перебудовує, відновлює кооп. „Міщанська каса" та кружок „Сільського Господаря". Та ця робота не проходить йому безкарно. Його часто арештують так, що за час від 1919 до 1924 року був 12 разів арештований. За цілий час побуту в повіті не було ні одних зборів, ні одного національного свята і ніодного віча, на якім не був би покійний Гродський та до якого не був би сам ініціятором. Веселої вдачі, в найгірші та найтяжчі хвилі вливає в ціле окруження охоту до праці та надію на краще завтра. А як палкий бесідник та меткий організатор зумів все і всюди кожне діло наладнати і повести та найбільше несвідомих переконати. Правдивий духовий батько та порадник всіх знищених війною. Не диво тому, що на його похорон явилося понад 4000 людей не лиш зі Скали а з усіх доокольних сіл. Ціле місто було покрите жалобою, а громадяне Скали без винятку жалкували як за рідним. Над домовиною промовляли о. Дервянка, дир. І. Мартюк від читальні та всіх українських установ, др. Лунів від повітових організацій, п. Семенчук від тв-а „Січ" а п. Петро Мартюк від драматичного кружка. Домовину супроводжував міщанський хор з Борщева та сільський церковний хор. — Спи спокійно дорогий покійнику! Пролиті над твоєю домовиною сльози нехай будуть тобі заплатою за твої неоцінені труди, а рідна земля, котру ти більше самого себе любив, нехай буде тобі пером!

Тепер кождий Українець буде мати свою бібліотеку!

ЧИТАЙТЕ!

Се вже неоспоримий факт, що читанне книжок не тільки хосенне для чоловіка тому, що чоловік набирає розуму і ширшого погляду на світ, але воно підносить чоловіка високо понад рівень буденного життя. Чоловік в одній хвилі може переноситись без труду і клопоту і видатків з автором (письменником) в ріжні краї; може приглядатись, не виходивши з хати, як виглядає край і життє людий, котрі тисячі миль далеко від нього живуть. Може плакати і радуватись разом із людьми, про котрих життє він в книжці читає. Може заглянути глибоко в душу тих людий, про котрих в книжці пишеться. Одним словом, добра книжка се найкрасша забава, найкрасший товариш людського життя, найкрасший засіб до ушляхотнення чоловіка:

Цивілізація і поступ світа розпочались допера тоді, коли вигадано письо, і колиб не було письа, а ще більше коли б не було друку, світ навіки позістав би диким, не цивілізованим, бо все, що чоловік видумав, все, що чоловік нового придбав, — се він списав у книжках і передав нотомности.

Отже, як бачите, книжка се найбільший засіб цивілізації. Тож кождий, чи малий чи великий, чи мущина чи женщина, повинен черпати цілюще добро повною жменею із сеї кернниці цивілізації, як се роблять всі другі культурні народи.

Книгарня Свободи, котра є власностю У. Н. Союза, продає здавна українські книжки, головним чином задля ширення просвіти і знання, бо яко національна, культурна установа вона не має на меті бизнесу тільки культурну місію.

В останніх роках книгарня Свободи придбала з Европи найкрасші твори наших давних і теперішних письменників.

Ії твори повинні бути в кождій українській хаті, бо в культурних людий в кождій хаті повинна бути **бодай маленька рідна бібліотека.**

Що може Українець або Українка говорити про культурний скарб своєї рідної нації, коли в їх хаті нема ані знаку тої культури? Ані однієї красшої української книжки?

Таж прецінь від часу до часу до хати прийдуть сусіди, знакомі, або сторонні і спитаються: Де Ваші українські книжки? Чи Ви час від часу вечерами не перечитуєте собі і дітям українських книжок?

Щоб сій недостачі зарадити, постановила книгарня Свободи піти на зустріч читачам Свободи і членам Свободи і отсим розписує

НЕБУВАЛУ ДОСІ ПРОДАЖ КНИЖОК З ПРЕМІЯМИ.

Беремо так, що кождий читач Свободи або член У. Н. Союза купує або може купити українських книжок за **2 доляри річно.**

Се видаток для себе, для свого духового скарбу, раз у рік, невеликий.

10,000 Українців може тілько видати у рік, а колиб вони видали ту маленьку суму всі разом, то книгарня Свободи дістала-б свою значнійшу суму гроша, за яку придбала-б нових книжок з Европи, а також видала би там чимало гарних, хосенних і дуже потрібних для американських Українців книжок.

Все те можливо зробити і то в скорому часі, як лиш буде **охота** у кождого з нас сею справою дійсно і то зараз заінтересуватись, а не відкладати на завтра, а із завтра на позавтра і т. д.

Книгарня Свободи хоче сю акцію улекшити і щоби загал до неї заохотити, **признає купуючим книжки великі премії.**

І так:

Хто пришле $1.00, має право вибрати собі книжок

за $1.25;
2 за $2.50;
3 за $3.75;
4 за $5.00;
5 за $6.25;

До премій не входять шкільні книжки як: Букварі, читанки II. кляси і III. кляси.

Хто пришле гроший більше, має розмірно таксамо право дістати книжок вартости більше процентово.

Тож просимо часу не гаїти, а спішитись, поки є сі премії в силі.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАНЄ ВЕДЕ ДО ПРОСЬВІТИ, А ПРОСЬВІТА — СЕ СИЛА. — ПИШІТЬ ПО ЦІННИК КНИЖОК ДО ДРУКАРНІ „СВОБОДИ". 83 ГРЕНД СТР., ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ.

ІСТОРІЯ ОДНОГО ВИНАХІДНИКА

Одною з найбіль відомих, найбільш уживаних і найбільш корисних машин є звичайна машина до шиття. Не обійдеться без неї ніякий кравець, ні одна швачка, можна її здибати мало не в кождій хаті. Сотні тисяч тих машин продукують фабрики щорічно, даючи роботу тисячам робітників та зиски фабрикантам і продавцям.

Але чоловік, що придумав ту машину, набідувався довгі літа, поки вже ледви міг користати.

Еліс Гау, уродився в 1819 році в Спенсер (Масачусетс) в сімї бідного фармера-мельника. Вже з дитинства мусів помагати батькови і братям при роботі в млині, а в шіснайцятім році життя пішов працювати до фабрики в Ловел, потім в Кембридж. В двайцятьпершім році життя оженився і перебрався до Бостону, де працював як машиніст.

Думка про можливість якогось механічного знаряду до шиття прийшла йому, коли дивився, як жінка шиє і шиючи виконує раз-у-раз такий сам рух рукою. Чи не можна би замінити тої руки машиною, якаб так само пробивала голкою матерію й витягала голку назад? Перший модель йому не вдався; голку в нім він приспособив з вушком по середині і напрацювався цілий рік, поки переконався, що так не піде. Пробував инакше, з загнутою голкою, з вушком коло вістря, в решті з двома нитками, і в жовтні 1844 року мав вже готовий перший надійний модель.

З довірям до будучности свого винаходу Гау покинув роботу в Бостоні і перебрався назад до батька, щоби далі працювати над своєю машиною. Батько жив у той час в Кембридж, де мав майстерню соломяних капелюхів. Але майстерня згоріла і Гау опинився без даху над головою та без засобів для удержання родини, в якій вже прибуло троє дітей. Та трапився сусід Фішер, якому сподобалися його спроби і за половину майбутніх патентових прав він давав Гаувови мешкання і удержання та ще позичив пятьсот долярів. В маю 1845 року машина була готова і Гау вшив на ній перших двоє убрань, для себе і для свого спільника.

Та покищо на тім стало. Він дістав патент на свою машину, але бостонські кравці не хотіли її купувати зі страху, що машина зруйнує їх ремесло. Фішер вийшов зі спілки, а Гау пішов знов працювати на залізниці. В осени 1848 року переїхав до Англії, щоби там пробувати щастя, але й там йому не повезло. Ледви мав за що відослати родину назад до Америки, а сам ще мусів лишитися заробляти на шіфкарту. Приїхавши, застав жінку хору і через кілька день після його приїзду вона померла.

Ще одного спільника Гау найшов в Ню Йорку, але й тут зі спілки нічого не вийшло. Серед кравців машина викликала таке обурення, що прийшло навіть до розрухів по майстернях. Тільки вже під кінець його життя кравецькі майстерні стали заводити в себе його машину. Правда, так швидко одна за одною, що на протязі шести літ прибуток винахідника підскочив з $300 на рік до $200,000. Але Гау вже був вимучений недостатками і слабістю і помер у Бруклині в 1867 році.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ЯК СПЛЯТЬ ЗВІРЯТА.

Взагалі можна сказати, що положення в якому сплять звірята, залежне є від їх ніг. Бо ноги найбільше потребують фізичного спокою. Тому звірята при спанню стараються уложити так, щоби ноги мали повну свободу. Чоловікові, так сказати, звірята завидують, що він має лише дві ноги. Бо майже при кождому положенні, в якому би він не спав, ноги малють повну свободу. Тому є люди, які добре сплять на боці, на плечах, а навіть черевом на діл. Звірята майже не можуть вибирати собі положення для спання по своїй вподобі. Кождий рід звірят може спати лише на один спосіб. Кінь спить боком, а ноги випрямлені вперед. Рогата худоба понайбільше спить на задніх ногах, а передні ноги загинає. Кітка звивається в клубок і спить на боці, ноги також позагинані. Звірята з короткими ногами, як свиня і носорог сплять на боці, попросту кидаються на землю під кутом 45 ступнів. Цікаве, що лише один медвідь не спить однаково. Спить або сидячи на задніх ногах, або кладеться і то таксамо часто на ногах як і боком, але нераз спочиває й напів сидячки напів лежачи. Малпи підчас сну сидять на дереві й держаться одною рукою галузи. Одинокий оранґ-утан спить таксамо як чоловік на спині.

В. БУДЗИНОВСЬКИЙ.

Сава Чалий.

(Історичне оповідання).

(14)

— Поскидай з него ланцухи! — промовив Чалий. — Не годиться, щоби піп заступав перед грішником Бога, будучи в залізах.

— Небезпечно, пане ротмістр. — Жид замітив. — Втече.

— Та як втече, дурний Жиде?! Не бачиш, що мої хлопці обступили цілу корчму? Зараз поскидай заліза!

Жид витягнув з за сорочки завішений на шиї ключ від колодок і поздоймав з попа заліза.

— Тепер лишім попа з недужим самих. Нехай висповідає. Ми всі на часок вийдемо з хати.

Чалий випхав Жида і обох здорових хлопів за двері і сам вийшов з обома козаками. Жид зачинив двері на колодку, станув під ними і не вступався ні на крок. Хоч військо обступило хату і під вікном стояло, недовірчивий Жид вислав під вікно Жидівку, приказуючи їй пильнувати, щоби піп вікном не виліз.

— Ви гадаєте, що він вмре? — Чалий спитав хлопів.

— Як би ми так не думали, то були би не заїкали з ним сюди, — відповів один хлоп.

— Коли йому грозить таке, то годилось би за опрощенне гріхів принести Богови яку жертву.

— Якуж би жертву? — спитав хлоп. — Хиба як вернемо домів, дамо що на Боже.

— Як він вам в дорозі вмре, то буде запізно. Йому треба би щось дати на дорогу на той світ. Як жертва буде добра, то він може цілком не вмре, але подужає, таки серед сповіди.

— Та тут нема як, нема що, — хлоп боронився.

— Чому нема! Колись Жиди [illegible] один Жид хотів зарізати і спалити свого сина. Ви можете жертвувати життє Жида.

Хлопи глянули на Чалого очима, які йому казали, що не розуміють його. І Жид якось чудно глянув на него. Не знав, чи він обовязаний сміятися, бо не знав: жарт се чи правда?

— Ви не чули? — Чалий крикнув до хлопів. — Повісити Жида!

Хлопи далі стояли, не знаючи, що про все те думати.

— Вішаєте, чи ні? Як Жид не повисне, то повиснете ви. Вибирайте! Тут на сій гилі!

— Коли кажете вішати і берете се на свою совість, то чому ні! — відповіли хлопи, стягаючи з себе ремені. Хлопи вхопили Жида і тягли його до липи, але поволи, бо ще гадали, що той отаман панських козаків тільки жартує. І Жид гадав так бо підсміхався. Він знав, що пани люблять з жидами жартувати, деколи дуже прикро і болючо.

— Живо! — Чалий крикнув, коли один хлоп закинув Жидови петлю на шию і задивився на Чалого.

— Пане ротмістр, не жартуйте, бо хлоп на жартах не розуміеся, — Жид став просити, коли хлоп другий конець ременя закинув на гиляку.

— Тягни! — Чалий відповів.

— Не жартуйте! Не...

Жид не докінчив. Повис і замовк.

— Тепер Жидівку сюди! Вона під вікном з того боку хати. Також повісити! — Чалий приказував далі.

Хлопи вже ясно бачили, що козак не жартує, отже з Жидівкою справилися скорше.

— Тепер подивімся, чи жертва помогла недужому, — Чалий сказав і пішов до корчми.

За Чалим пішли до корчми оба хлопи.

— Бачу, недужий подужав — Чалий промовив бачучи, що хлоп сидить на лавці і балакає з попом.

— Хто ви? — спитав один з тих хлопів, що вішали Жида.

— А ви хто? — Чалий собі спитав. — Чи не від Голого?

— Коли ви приказали нам зробити таке з Жидами, то, гадаю, можемо вам сказати. Ми справді від Голого.

— Ви прийшли сюди викрасти панотця?... Беріть собі його. Голому скажіть, що військо Потоцького засіло на него. Хоче його заперти в ярі під селом. Знаючи, що Голий буде в ярі середупівночи, один відділ польського війська заставить собою вихід з яру. В тім війску є частина наших хлопців. Вони пристануть до нас. Їх можна буде пізнати по тім, що коли бій зачнеся, поскидають шапки. По змозі будуть держатися купи. Як тут вже справимося з Ляхами, підуть на Запороже. Тих, очивидно, не бийте.

— А не буде якої зради?

— Не буде. Я з ними вже балакав. Голий нехай входить до яру. Я мабуть буду з ляцьким військом, бо Ляхи ще не знають, що я перейшов до гайдамаків. Нехай Голий знає, що поможу йому і потому просто відси піду на Запороже.

— Але ви ще доси не сказали, хто ви.

— Не сказав? Я Сава Чалий.

— Са...ва Чалий! — вихопилося всім трем гайдамакам і попови.

— Чи маємо вірити тобі?? Ти справді відстав від Ляхів? То не твій підступ проти нас?

— Хто вам приказав повісити Жида і Жидівку?! — Чалий крикнув з досадою.

— Не сердься козаче, але коштом одної пари жидів Ляхи дуже радо купили би побіду над Голим.

— Там перед корчмою з моїми козаками хлоп з Малахова. Ідіть спитайте його, чи мені можна вірити. Він вам скаже, що таке нині, заки ми сюди прийшли, сталося.

Два гайдамаки вийшли і зараз вернули.

— Прости, сотнику, що не зараз увірили тобі. Нехай не во гнів тобі буде наша обережність. В нашім промислі таке потрібне.

— Не гаймо часу. Ви прийшли сюди по панотця, отже беріть його і щезайте. Також візьміть з собою Пилипа, бо поки-що, він в селі не сміє показатися. Я поїду до двора. Може зроблю так, щоби не Ляхи Голого, але Голий Ляхів дістав в свої руки.

Всі три гайдамаки, піп і Пилип сіли на віз і відїхали. Чалий зі сотнею почвалав до двора, полишаючи Жида і Жидівку на липі. Саме в хвили, коли сотня Сави підїздила під двір, з двора виїхали ті два козаки, що були в Куничах і балакали з Савою. Сава будьтоби не знав їх. І вони поїхали далі, неначеб Чалого бачили нині перший раз.

В столовій двора сиділи окрім пана й пані, ще плебан і ротмістр Шаравскі. До світлиці увійшов гайдук і проголосив:

— Сотник князя Четвертинського Сава Чалий питає, чи може увійти.

Господар глянув допитливо на Шаравского.

— Сава Чалий! — Шаравскі крикнув. — Неначе з неба впав. Його сам Бог прислав.

— Проси! — господар відповів гайдукови.

— Ви бачите, — Чалий промовив, поклонившися, — що непокою ваш двір. Я поступив сюди спитати, чи не продалиб ви мені трохи вівса, бо вийшов. У мене не сміють голодувати ні люди ні коні.

— Сідайте! Насамперед побалакаємо про важні діла. Коні чейже ще не поздихають з голоду, Шаравскі промовив.

— До вечера ще видержать, — Чалий відповів. — Але я мушу зараз в дальшу дорогу.

— А я гадав, що дістанемо вашу поміч. Ви мабуть ще не знаєте, чого я тут?

— Та звідки можу знати!

— Отже слухайте. Ми провідали, що Голий нині наскочить на Малахів. Мене ясновельможний вислав сюди, щоби сему Голому раз вже зробити кінець. Ми вже зладили на него каптуна і гадали, що північчи він і ціла його ватага будуть в наших руках. Аж тут сталося щось непредвиджене. З села втік хлоп, мабуть щоби прибратися до Голого. За ним пішов псар з собакою і з двома козаками. Ті два козаки саме пред хвилею були тут. Хтось під їх носом застрілив собаку і псаря. Се доказ, що окрім ватаги Голого, котра сюди іде купою, в околици є ще якісь инші гайдамаки.

— Я вам ще щось скажу, — Чалий шепнув Шаравському до уха. — Але десь на боці, щоби пані не чула. Не хочу тривожити. Я дуже не люблю, як баби скиглять, або й мліють.

— Що ви там перешіптуєтеся?! — пані скрикнула. — Говоріть голосно, щоби й я чула. Я вже й так висповідалася і запричащалася на смерть.

— Говоріть, що знаєте, голосно сказав Шаравскі. — У пані лицарський дух. Нікого і нічого не боїться.

— Коли так, то я скажу, — Чалий промовив. — Коли я їхав сюди попри сю корчму, що під лісом, побачив на липі біля корчми пару висільників. Підїжджу близше, а то Жид і Жидівка. Входжу до корчми, корчма пуста. Тільки на столі ланцух і заліза, які тяжким злочинцям накладаються на руки, ноги, й шию.

— То гайдамаки попа вкрали! — крикнув пан.

— Сусе Христе! — скричала пані і впала без духа на землю, стягаючи за собою зі стола обрус з усею посудиною.

— А не казав я, що при бабі ліпше не говорити? — Чалий шепнув до Шаравського.

— Шаравскі сам ледви держався на ногах. Сполотнів і дрожав, неначе у пропасници.

— Значить, — процідив клацаючи зубами, — Голий або змінив свій плян, на ніч не жде, і до яру не увійде, або має більше війска.

— Або окрім Голого, на Малахів важить ще якась инша ватага, — Чалий додав. — Мені треба боржій відійти відси. То не мого пана маєток, моя хата з краю. Мої коні може якось видержать без вівса.

— На рани Суса Христа, не відходи! — Шаравскі благав, заступаючи Чалому дорогу. — То не по лицарськи лишати когось безборонного в такій небезпеці. Се перечило би славі, яка скрізь лунає про Саву Чалого.

— Ви не безборонні. Маєте власне військо. У вас його більше ніж у мене. Зі мною неповна сотня, бо частина вернула домів.

— Та я військо маю, але не тут в дворі. Воно в засідці. Бодай обсади двір твоїм військом поти поки не провідаю, який ворог і звідки грозить нам. Як гайдамаки були в корчмі, то вони може й до двора вже підкрадуться.

— Колиж бо мені не ялося без приказу, або без дозволу мого пана важити життєм його людий в обороні людий гетьмана. В обороні такого пана, котрий з моїм паном... неначе пес з котом.

— Ей, Саво, Саво! Ти все такий пресовісний і превірний. Ти не боїшся без дозволу твого пана важити життєм його людий в користь людий гетьмана. Як би тут були не гетьманський орендар, ані гетьманський ротмістр, але гетьманська дочка, або мама гетьманівни, то ти й своєю власною головою важивби, щоби їх спасти.

— Коли таке було? — Чалий спитав здивований.

— А в Куничах? Сам гетьман дякував тобі і за те хотів взяти тебе до себе, зробити тебе своїм полковником і шляхтичем.

Чалий вдивився в Шаравського широко розплющеними очима. Ротмістр прикусив язика, бачучи, що жах за далеко загнав його.

— Я сю нісенітницю бовтнув тільки на те, — став крутити, — щоби сильнійше вдарити в лицарську струну твоєї душі. Я хотів тобі показати, що ти не все питаєш, чи ті, що в небезпеці, люди твого пана, чи цілком чужі і тобі байдужі. Ось тоді в Куничах. Ти не міг надіятися, що дівку дістанеш, бо, хоч вона не гетьманівна, то всеж таки шляхтянка. Ти не дивився на те і спас її. Правда, ратуючи її, ти вийшов без ніякої шкоди, але могло статися инакше.

— Та я вигодив би вам моїми козаками. Клопіт тільки в тім, що я, знаючи ліпше фіглі гайдамаків, маю свій спосіб войовання з ними. Ви, пане ротмістр, привикли воювати з правильними військами. Я навпаки. Я привик в партизантці з неправильними купами, що раз ідуть гуртом, раз у розтічи. Ось ви зробили засідку, гадаючи, що всіх накриєте вашою шапкою, а гайдамаки преспокійно вбивають вашого псаря, вивішують ваших Жидів, висвободжують власного попа. Ви гайдамацьких фіґлів не знаєте, того й ви тепер в такій скруті.

— То отамануй ти. Скажи мені, що моє військо має робити. Але поки воно сюди прийде, обстав двір твоїми козаками. Обстав зараз, бо ще хвилиночка, дві, і буде запізно.

Чалий вийшов на вулицю і крикнув:

— Половина обставить двір, половина лишиться далі на улици!

— Спасибі тобі, сотнику, — Шаравскі дякував, коли Чалий видавши приказ, вернув до двора. — Пан вже пішов видати для тебе овес. Заплати не возьме. Гетьман відшкодує його.

Пані вже очуняла. Почувши від Шаравського, що двір будуть боронити козаки Чалого, вона трохи вдруге не обімліла з радости.

— Біжу до пекарні приказати, щоби твоїм козаком зладили добрий полуденок.

Пані вибігла, Чалий і Шаравскі лишилися самі.

— Мені виховзлася нісенітниця, — Шаравскі промовив.

— Гадаю, сотнику, що ти не дочув, аоб вже заубв. Також гадаю, що такий лицар, як ти, не повторить сего ніколи, нікому. У лицаря жіноча слава над усе. Тимбільше, що се немислиме.

— Що немислиме? — Чалий спитав.

(Дальше буде).